

Týdenní monitor 5.12.2006 - 13.12.2006

Věk nečiní rozdíl

7.12.2006 Ekonom str. 72 Analýzy
JAN KELLER

Věk nečiní rozdíl

7.12.2006 Ekonom str. 72 Analýzy
JAN KELLER Ostravská univerzita Ostrava

Práce a vzdělání (7) V celoživotním vzdělávání jsou ženy aktivnější a neváhají si kurzy zaplatit ze svého.

Projekt celoživotního vzdělávání je součástí představ o povaze a fungování vzdělanostní společnosti. Teoretický základ mu dala již koncepce lidského kapitálu, podle níž celoživotní vzdělávání zvyšuje hodnotu pracovní síly - a tedy i šanci na příjem pracovníka - v neménším rozsahu jako standardní školní vzdělání. Zejména od počátku devadesátých let 20. století se proto požadavek celoživotního vzdělávání pravidelně objevuje v doporučeních a programech Evropské komise a dalších institucí.

Řada sociologů je však poměrně skeptická. Domnívají se, že celoživotní vzdělávání posiluje nerovnosti. Bývá totiž zaměřeno spíše na mladší, na muže, na více kvalifikované, na lidi s vyšším profesním statutem, s vyššími výdělky, na lidi zaměstnané ve velkých podnicích.

Podle německého sociologa Ulricha Becka je celoživotní vzdělávání spíše vynucenou strategií, neboť na všech stupních vzdělanostní hierarchie narůstá tendence bránit se rostoucí hrozbě nezaměstnanosti. Francouzský badatel Robert Castel pohlíží na celoživotní vzdělávání ještě pesimističtěji. Celoživotní vzdělávání a permanentní rekvalifikace podle něj v podniku fungují jako nástroj selekce starých a neadaptabilních. Jako nástroj, který vyřadí ty, kdo už nejsou recyklovatelní.

Nejnovější empirické výzkumy celoživotního vzdělávání provedené v Německu tento skepticismus podporují. Autoři zjišťují, že z celoživotního vzdělávání profitují více muži než ženy (matky se dvěma a více dětmi jsou z něj prakticky vyloučeny), více užítku z něj mají lidé kvalifikovanější než méně kvalifikovaní, mladší více než starší (hranici tvoří věk 45 let) a Němci výrazně více než imigranti. Pokud by tomu bylo skutečně tak, bylo by to silně paradoxní. Jak připomíná francouzský sociolog Jean-Pierre Le Goff, celoživotní vzdělávání bylo původně požadavkem radikálních studentů z roku 1968. Podle jejich představ mělo umožnit vzestup k autonomii a k sebeřízení pro všechny ty, kdo od narození žili v infantilní závislosti vzhledem ke svému šéfovi či nadřízenému, ať už na pracovišti, v rodině, či v politických a odborových organizacích.

Jaká je v tomto směru situace u nás? Především se ukazuje, že u lidí s nejnižším vzděláním (bez maturity) mají snahu dále se vzdělávat jen dva z deseti. Jednomu z nich hradí kurzy zaměstnavatel, druhý (většinou to bývá žena) si je hradí sám. V případě lidí s maturitou jich více než polovina už dále nestuduje.

U vysokoškoláků pokračují ve vzdělávání dvě třetiny absolventů. Většinou jim hradí kurzy zaměstnavatel. Vedle toho se však dále vzdělává více než čtvrtina vysokoškoláků na své vlastní náklady, a činí tak ženy výrazně častěji než muži (viz graf) . Z hlediska věku žádné rozdíly nejsou, mladí se dále vzdělávají stejně často jako staří.

Zajímavé jsou důvody, které lidi od dalšího vzdělávání odrazují. Téměř polovina respondentů uvádí, že další vzdělávání ke své práci nepotřebují. Rozdíl mezi vysokoškoláky a lidmi s nižším vzděláním je nevýrazný. Vysokoškoláci častěji než jiní uvádějí, že v dalším vzdělávání jim brání nedostatek času. Tento faktor je ovšem často zmiňován také středoškoláky.

Na další příčce najdeme důvod »učení mě nebavilo«. Ten je ovšem v naprosté většině uváděn lidmi bez maturity. Následuje nedostatek příležitostí, a teprve na předposledním místě jsou uváděny důvody finanční. Přehled důvodů, které brání v celoživotním vzdělávání, uzavírá lakonická položka -

ztratil/a jsem zájem (viz tabulku). Obsah kurzů, které tvoří předmět dalšího vzdělávání, není nikterak překvapivý.

Na prvním místě jsou to počítačové kurzy, které jsou vysoce frekventovány lidmi všech vzdělanostních úrovní, takže i u respondentů bez maturity představují suverénně nejčastější orientaci. Jazykové kurzy jsou navštěvovány téměř stejně často, ale vysokoškoláci jich využívají výrazně více než ostatní vzdělanostní skupiny a navštěvují jazykové kurzy ještě častěji než kurzy počítačové. Jiné formy dalšího vzdělávání (v rámci vyšších odborných škol, vysokých škol, či kurzů pro manažery) jsou zastoupeny spíše jen okrajově.

V našich podmínkách tedy nelze jednoznačně potvrdit, že by celoživotní vzdělávání sloužilo především vzdělaným mužům středního věku v řídicích pozicích. Je ovšem pravda, že na něm neparticipují lidé s nižším než středoškolským vzděláním. Jejich odstup za těmi s maturitou a vyšším vzděláním se tak dále prohlubuje.

Podobně je pravda, že ženy drží v celoživotním vzdělávání krok s muži jen za tu cenu, že častěji než oni si vzdělávací kurzy samy financují. V tomto kontextu to tedy vypadá, že ženy u nás přinášejí pro budování vzdělanostní společnosti větší oběti než muži.

Sociologický výzkum projektu Změny na trhu práce a perspektivy vzdělanosti proběhl na jaře s podporou Grantové agentury ČR a byl realizován Ekonomickou fakultou Vysoké školy báňské-Technické univerzity Ostrava a agenturou SC & C. Výzkumníci oslovili 2700 osob ve věku 25 až 60 let. (Další informace na <http://knowledge.vsb.cz>.)

Proč nepokračuji ve vzdělání? (v %)

	Vzdělání		s VŠ	Celkem
	bez maturity	s maturitou		
Nepotřebuji to	49,6	48,1	41,9	47,8
Časové důvody	21,6	36,3	48,2	31,1
Učení mě nebavilo	33,6	14,4	1,6	21,7
Nedostatek příležitostí	7,6	14,2	10,9	10,4
Finanční důvody	8,4	11,8	7,3	9,3
Ztratil/a jsem zájem	9,8	10,5	4,3	9,1

Pozn.: V tabulce jsou uvedena procenta kladných odpovědí na jednotlivé důvody v jednotlivých

skupinách (dopočet do 100 % v dané skupině jmenovaný důvod neuvedl). Buňky s hodnotou do 15 %

jsou vyznačeny modře a s hodnotou nad 20 % červeně. Intenzita barvy znázorňuje vzdálenost od průměrných hodnot v tabulce.

Pramen: VŠB-TUO, SC & C, Projekt Změny na trhu práce a perspektivy vzdělanosti v ČR 2006

Foto autor| FOTO EKONOM - VENDULA FANTOVÁ

O autorovi| JAN KELLER, Ostravská univerzita LUBOR TVRDÝ, Vysoká škola báňská-Technická univerzita Ostrava

Publikováno též v: 7.12.2006, ekonom.cz, str. 0, EKONOM.IHNED.CZ
